

Турумбетова Г.С.*

тарих пәнінің жоғары санат мұғалімі, №125 жалпы орта білім беретін мектебі,
Шымкент, Қазақстан

ҰЛТТЫҚ КОД НЕГІЗІ ҰЛТТЫҚ ТӘРБИЕДЕ

Автор корреспондент: naimanbaev_b@mail.ru

Түйін: Мақалада ұлттық код негізі ұлттық тәрбиеде зерттелді. Елбасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақаласында жаңғырған қоғамның тереңнен бастау алатын рухани коды болатыны айтылады. Сондай-ақ, мақалада ұлттық рух пен ұлттық сананың кемелденуіне, ұлттық салт-дәстүріміз бен тілімізді, мәдениетімізді сақтауға, бағалауға, дамытуға баса назар аударылады. Салт-дәстүрімізде көрініс тапқан ғұрыптық жоралғылар түптен келгенде тәрбиемен ұштасады. Осы жерден қазақтың мәдени кеңістігінің қаншалықты кең екенін көруге болады. Мәдениет бар жерде, әдебиет те бар, әдебиет бар жерде өмір де болады. Президент мақаласы Қазақстан халқының мінезін, сындарлы ұлттық басымдықтарды қамтып, ұлттың мәдени кодын көрсетеді. Ұлттық кодтың негізі ұлттық тәрбиеде жатыр. Ұлттық код ұлттың негізі екенін ұмытпауымыз – ұрпақ алдындағы парызымыз болмақ.

Кілттік сөздер: ұлт, код, тәрбие, қазақ, сал-дәстүр, мәдениет, ұрпақ, сана

Елбасының «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты бағдарламалық мақаласында жаңғырған қоғамның тереңнен бастау алатын рухани коды болатыны айтылады. Сондай-ақ, мақалада ұлттық рух пен ұлттық сананың кемелденуіне, ұлттық салт-дәстүріміз бен тілімізді, мәдениетімізді сақтауға, бағалауға, дамытуға баса назар аударылады.

Ұлттық код мәселесіне келгенде әрбір сөзіміз рухани тамырымызбен сабақтасуы қажет. Қазақстан Жазушылар одағы басқармасының төрағасы Нұрлан Оразалинның республикалық «Айқын» газетінде жарияланған мақаласында: «Көшбасшымыздың «Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру» атты халықтан қызу қолдау тапқан тұғырнамасын ширек ғасырды артқа тастаған Тәуелсіз Қазақстанның жаһандану дәуіріндегі рухани кеңістігіміздің жаңа бастауы деп бағалауымыз керек. Сөз жоқ, «Ұлттың рухани коды» дейтін академиялық ұғым кешелі-бүгін ғана емес, Мемлекет басшысының ой-санасында әлденеше рет елекке түскен, таразыға тартылған, сан жылдардан бері сарапталып, пісіп-жетіліп, өзінің сын сағатын күтіп келген дүние екені даусыз» деп айтылады.

Мемлекет басшысы болашаққа бағдар болған мақаласында: «Мен халқымның тағылымы мол тарихы мен ерте заманнан арқауы үзілмеген ұлттық салт-дәстүрлерін алдағы өркендеудің берік діңі ете отырып, әрбір қадамын нық басуын, болашаққа сеніммен бет алуын қалаймын» – дейді. Шынында, жаһанданған қоғамға жұтылып кетпеуіміз үшін де ұлттық тамырдан нәр алуымыз қажет. Заманға тіке қарайтын кез жетті. Қазір немерелеріне ертегі айтатын әжелер некен-саяқ. Ондай әжелер болғанның өзінде «Мақтақыз бен мысық» немесе «Бауырсақтан» әрі аса алмай жатқан жайымыз тағы бар. Сондайда ұлттық рухты күшейтетін батырлар туралы ертегілер айтса ғой дейсің.

Ұрпақ тәрбиесіне әрбіріміз жауаптымыз. Сол себепті, аталар мен әкелер де балаларға ұлттық тамырымызбен сабақтасатын аңыз әңгімелерді айтып, құлағына сіңіріп отырса болмай ма?! Құдайға шүкір, қазақ даласында келешек ұрпаққа үлгі боларлық небір кеменгерлер өткен. Олардың арасында хан да, би де, жырау да, батыр да бар екенін назарда ұстауымыз керек. Қоғам қайраткері Амангелді Айталы ағамыз «Қазақпарат» агенттігінің тілшісіне берген сұқбатында: «Бүгінгі жаһандану заманында көптеген мемлекет ұлттық құндылықтарына алаңдап отыр. Ағылшын тілінің қуаты, әлемдік

бұқаралық ақпарат құралдарының тасқыны өсіп тұрған жағдайда елдің ұлттық құндылығы, оның тағдыры қалай болады – деген мәселе көптеген мемлекетті мазалайды. Соның бірі – біз. Құндылықтар дегеніміз – ұлтты ұлт ететін қасиеттер. Президент өз мақаласында ұлттық рухани код туралы жазды. Бұл «қазақты қазақ ететін қандай құндылықтар, қандай мәдениеттің бағыттары» деген сөз. Біз тек тамағымыздың тоқтығына мән болмай, рухымыздың күштілігіне, қадір-қасиетіміздің молдығына бүгін мән беруіміз – керек. Адамға тек жұмыс күші, материалдық өндірісті игіліктерді шығаратын тұлға деп емес, қоғамның маңызды күші, рухы биік тұлға, рухы биік қазақ, рухы биік Қазақстан мемлекетінің азаматы деп қарауымыз керек» деген ойын білдіреді.

Осы жерде қазақты қазақ ететін құндылықтардың бірі – бесік жыры дер едім. Қазір бала туыла салысымен оларды ұйықтату үшін ұялы телефондардың әуендерін қосып қояды. Бала – ізімізді жалғар болашағымыз. Халқымызда «адам ұрпағымен мың жасайды» деген тәмсіл бар. «Тәрбие басы – тал бесік» деген бабаларымыз ұрпақ мәселесіне ерекше көңіл бөлген. Бесікте жатқанында құндақтағы баласын бесік жырымен өсірген. Одан өсе келе халықтық ертегілер мен аңыз-эпсаналарды айтып, небір батырлар жырлары арқылы еркіндік пен әділдікті сүйетін қазақы рухты бойларына сіңірген. Дала мектебінен тәлім алған ата-бабаларымыз болашақта ізін жалғар, тұяғын басар ұл-қыздарына осылайша тәрбие берген. Осы арқылы ұлттың тіні мен дінін ұрпақ бойына сіңірген. Абайды оқыған, Құрманғазыны тыңдаған қазақ түп-тамырынан ажырамайды. Ұлттық кодтың негізі ұлттық тәрбиеде жатыр. Елбасы мақаласында жаңғыру атаулы бұрынғыдай тарихи тәжірибе мен ұлттық дәстүрлерге шекеден қарамауға тиіс. Керісінше, замана сынынан сүрінбей өткен озық дәстүрлерді табысты жаңғыртудың маңызды алғышарттарына айналдыра білу қажет. Егер жаңғыру елдің ұлттық-рухани тамырынан нәр ала алмаса, ол адасуға бастайтыны айтылған. Ұлттық код туралы сөз қозғалғанда ұлттық таным-түсінік, әдет-ғұрып, салт-дәстүр де назардан тыс қалмауы керек. Өйткені, біздің әдет-ғұрпымыз күнделікті тұрмыс-тіршілігімізбен біте қайнасып жатыр. Салт-дәстүрімізде көрініс тапқан ғұрыптық жоралғылар түп-тен келгенде тәрбиемен ұштасады. Осы жерден қазақтың мәдени кеңістігінің қаншалықты кең екенін көруге болады. Мәдениет бар жерде, әдебиет те бар, әдебиет бар жерде өмір де болады. Президент мақаласы Қазақстан халқының мінезін, сындарлы ұлттық басымдықтарды қамтып, ұлттың мәдени кодын көрсетеді. Президент біздің негізгі рухани құндылықтарымыздың даму бағыттарын баяндаған: ғылым, мәдениет, білім. Еліміздің әр азаматы үшін бағдар болып отырған бірігудің және жалпы ұлттық ұқсастықты нығайтудың жаңа концепциясы ұсынылған.

Елбасының мақаласында белгіленген бағдарламалық мақсаттарды іске асыру жастарда патриотизм мен азаматтық ұқсастық сезімін одан бетер нығайтады. Қазақстан халқының қоғамдық келісімінің және бірлігінің нығаюына жағдай жасайтын болады. Патриотизм ортақ тарих пен мәдениеттен, тілден, отбасынан бастау алады. Белсенді жасампаз патриотизм елдің жетістіктерімен, біздің заманымыздың қаһармандарының нақты істері мен қуаттанып, нығайтылуы тиіс. Сананы рухани жаңғыртуға бәсекеге қабілетті, білімді елдің ғана шамасы жетеді. Елбасы рухани жаңғырудағы ұлттық сананың рөліне баса назар аударып, бірнеше міндеттерді айқындап берді. Елбасы аталған мақаладан жаңаша бастау алатын «Туған елге» ұласатын «Туған жер» бағдарламасын қолға алуды ұсынып отыр. Әрбір азаматты өзінің туған жерінің гүлденуі үшін нақты үлес қосуға үндейді.

Енді болашаққа да жігеріміз мұқалмай, рухани күшіміз сарқылмай жетуіміз үшін ұлттық кодымызды сақтай білуге мүдделіміз. Атадан жалғасқан жақсы қасиеттерімізді жаңа заманмен үндестіре дамытқанда ғана ұлттық болмысымызды сақтап, жаһандандудың шеңгелінен аман өтеріміз айдан анық. Ұлттық код ұлттың негізі екенін ұмытпауымыз – ұрпақ алдындағы парызымыз болмақ.

Әдебиеттер тізімі

1. Назарбаев Н.Ә. «Болашаққа бағдар: Рухани жаңғыру» Ақорда, 2017, 12 сәуір
2. Әшімбаев: Біз Ұлы далаға әлем назарын аударта білдік . 2018, 30 Желтоқсан Вақ.kz
3. Еңсенов Қ.Ұлттық болмысты сақтау – заман талабы Вақ.kz 2018, 20 наурыз
4. Салқынбай А.Б. Ұлттық код, ұлттық мәдениет сақталмаса, ешқандай жаңғыру болмайды. 2017
5. Толегенова А.Б. Жеке тұлғаны ұлттық құндылықтар арқылы тәрбиелеу // Молодой ученый, 2015. №7.2. С. 64-65.

Аннотация: В статье исследован национальный код, который заложен в национальном воспитании и образовании. В программной статье «Взгляд в будущее: модернизация общественного сознания», Президента РК Н.А.Назарбаева видно, что возрожденное общество будет глубоко укоренившимся духовным кодом. Также статья посвящена совершенствованию национального духа и национального самосознания, национальных традиций и языка, сохранению, оценке и развитию нашей культуры. Традиции ритуалов традиционно связаны с воспитанием. Здесь вы можете увидеть, насколько широко казахское культурное пространство. Там, где есть культура, есть и литература, там есть и жизнь. Статья Президента отражает национальную идентичность народа Казахстана, национальные приоритеты и культурный кодекс нации. Основой национального кодекса является национальное образование. Наш долг перед поколением - помнить, что национальный кодекс - это основа нации.

Abstract: In the article, the national code was studied in national education. In the program article "Leading to the Future: Spiritual Renewal", the President's message is that the society that has revived will be a deep-rooted spiritual code. Also, the article focuses on the perfection of the national spirit and national consciousness, national traditions and language, the preservation, evaluation and development of our culture. Tradition rituals traditionally associated with education. Here you can see how wide the Kazakh cultural space is. Where there is a culture, literature, and literature, there is life. The President's article reflects the national identity of the people of Kazakhstan, the national priorities and the cultural code of the nation. The basis of the national code is in national education. It is our duty to the generation to keep in mind that the national code is the foundation of the nation.